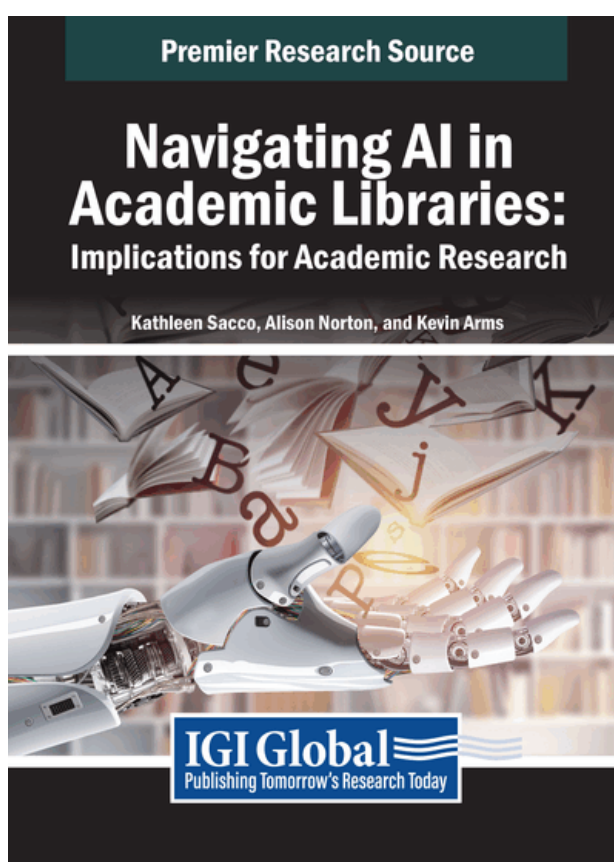

บทวิจารณ์หนังสือ

Kathleen Sacco, Alison Norton, & Kevin Arms. (2025). *Navigating AI in Academic Libraries: Implications for Academic Research*. Information Science Reference.

บทวิจารณ์โดย
ไพวรินทร์ สืบบุญ¹

หนังสือ *Navigating AI in Academic Libraries: Implications for Academic Research* นำเสนอ บทบาทของปัญญาประดิษฐ์ หรือ Artificial Intelligence (AI) ในห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ครอบคลุมด้านการจัดการสารสนเทศ การบริการผู้ใช้ การวิจัย การสื่อสารทางวิชาการ และประเด็นด้านจริยธรรม โดยสะท้อนการเปลี่ยนแปลงของการทำงานของห้องสมุดและบทบาทบรรณารักษ์ในยุคดิจิทัล แม้เทคโนโลยีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน แต่การกำกับดูแลโดยมนุษย์ที่มีความเข้าใจด้านจริยธรรมยังคง

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาสารสนเทศศึกษา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อีเมล: phaivarin.sue@g.swu.ac.th

มีความสำคัญ อีกทั้งหนังสือกล่าวถึงประเด็นการพัฒนาทักษะของบุคลากรห้องสมุดให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 11 บท กล่าวถึงการประยุกต์ใช้ AI ในบริบทที่แตกต่างกัน โดยเนื้อหาแต่ละบทมีประเด็นที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

บทที่ 1 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาทรัพยากรสารสนเทศของห้องสมุด ตั้งแต่การคัดเลือก การจัดซื้อ ไปจนถึงการลงรายการ อีกทั้งช่วยลดภาระงานซ้ำซ้อนของบรรณารักษ์ อย่างไรก็ตามการใช้งาน AI ให้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรณารักษ์ต้องอาศัยความเข้าใจเรื่องผลกระทบและข้อจำกัดของ AI เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้งานได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2 กล่าวถึงปัญญาประดิษฐ์มีบทบาทสำคัญในกระบวนการวิจัยและการสื่อสารทางวิชาการ ตั้งแต่การวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์วรรณกรรม ไปจนถึงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ ส่งผลให้บรรณารักษ์ต้องปรับบทบาทสู่การรู้เท่าทันกระบวนการทำวิจัยแบบใหม่ โดยต้องช่วยผู้วิจัยประเมินคุณภาพข้อมูล ตรวจสอบแหล่งอ้างอิงและใช้งานอย่างมีวิจารณญาณ

บทที่ 3 นำเสนอผลกระทบของปัญญาประดิษฐ์ต่อการวิจัย โดยการนำ AI มาใช้ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดเวลาในการค้นคว้า ขณะที่นักวิชาการบางส่วนยังมีข้อกังวลเกี่ยวกับคุณค่าและมาตรฐานทางวิชาการ ห้องสมุดจึงมีบทบาทสำคัญในการกำหนดแนวทางการใช้งานอย่างเหมาะสมเพื่อสร้างสมดุลระหว่างการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีกับการรักษามาตรฐานทางวิชาการ

บทที่ 4 กล่าวถึงผลกระทบของแชทบอทปัญญาประดิษฐ์ (AI Chatbots) ต่อวิชาชีพบรรณารักษ์ โดยระบบสามารถช่วยตอบคำถามทั่วไปและลดภาระงานซ้ำซ้อน แต่ยังไม่สามารถทดแทนการให้คำปรึกษาเฉพาะทางของบรรณารักษ์ได้ จึงเสนอแนวทางการทำงานร่วมกันระหว่างมนุษย์และ AI เพื่อสนับสนุนการให้บริการสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 5 บทบาทของห้องสมุดในการส่งเสริมความรู้ดิจิทัลในฐานะศูนย์กลางการเรียนรู้ด้านการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical thinking) การรู้เท่าทันข้อมูล และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีความรับผิดชอบ พร้อมทั้งสนับสนุนการเรียนรู้ร่วมกันผ่านพื้นที่ที่เอื้อต่อการศึกษาและการทดลองใช้เทคโนโลยีใหม่ได้อย่างอิสระ

บทที่ 6 นำเสนอประเด็นการกำกับดูแลของการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในระบบวิทยาลัยชุมชนของสหรัฐอเมริกา ภายใต้โครงสร้างการปกครองแบบสหพันธรัฐ โดยเน้นนโยบายด้านลิขสิทธิ์ ความปลอดภัยของข้อมูล และความรับผิดชอบในการใช้เทคโนโลยี เพื่อส่งเสริมการใช้งานอย่างโปร่งใส เป็นธรรม และคำนึงถึงจริยธรรมทางวิชาการ

บทที่ 7 นำเสนอประเด็นท้าทายทางจริยธรรมจากการใช้ปัญญาประดิษฐ์ในวงการวิชาการ โดยเฉพาะปัญหา AI Hallucination ที่อาจก่อให้เกิดข้อมูลคลาดเคลื่อน บรรณารักษ์จึงมีบทบาทในการส่งเสริมการรู้เท่าทันผ่านแนวคิด Library-AI Handshake ซึ่งบูรณาการทักษะดิจิทัลและจริยธรรมสารสนเทศ เพื่อให้ผู้ใช้ตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคม

บทที่ 8 ชี้ประเด็นการประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการพัฒนาบริการห้องสมุด โดยใช้เทคโนโลยีการเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการเข้าถึงสารสนเทศ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะบรรณารักษ์ควบคู่กับการใช้ AI เพื่อยกระดับการให้บริการอย่างยั่งยืน

บทที่ 9 การประยุกต์ใช้ปัญญาประดิษฐ์ในการเรียนการสอนวรรณกรรมผ่านความร่วมมือระหว่างอาจารย์และบรรณารักษ์ โดยใช้กรอบ PARSE เป็นแนวทางในการตั้งคำถาม ประเมิน ปรับปรุง สังเคราะห์ และตรวจทานข้อมูล เพื่อส่งเสริมการใช้ AI ในงานเขียนวิชาการอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรม

บทที่ 10 การเปลี่ยนแปลงบทบาทของห้องสมุดภายใต้การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่ 5 (5 IR) ซึ่งขับเคลื่อนด้วยปัญญาประดิษฐ์ อินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง และเทคโนโลยีชีวภาพ โดยเน้นความสำคัญของการพัฒนาทักษะดิจิทัล ความปลอดภัยทางไซเบอร์ และการทำงานข้ามสาขาวิชาของบรรณารักษ์และผู้ให้บริการเพื่อรองรับการใช้เทคโนโลยีใหม่อย่างยั่งยืน

บทที่ 11 นำเสนอกรณีศึกษาการพัฒนาแพลตฟอร์ม Alethea ของมหาวิทยาลัยฟลอริดาเกิลฟ์โคสต์ร่วมกับ Clarivate ซึ่งใช้ GPT-4 ช่วยให้นักศึกษาทำความเข้าใจบทความวิชาการที่ซับซ้อน โดยผลการศึกษาพบว่านักศึกษาร้อยละ 85 มีความเข้าใจและจดจำเนื้อหาได้ดีขึ้น แสดงให้เห็นศักยภาพของปัญญาประดิษฐ์ในการสนับสนุนการเรียนรู้ภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม

หนังสือเล่มนี้เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่สะท้อนบทบาทของปัญญาประดิษฐ์ต่อการเปลี่ยนแปลงงานห้องสมุด สถาบันอุดมศึกษาและการวิจัยทางวิชาการ ครอบคลุมประเด็นด้านการจัดการสารสนเทศ การให้บริการผู้ใช้ การเรียนการสอน การวิจัย ตลอดจนประเด็นด้านจริยธรรม ความน่าเชื่อถือของข้อมูล และมาตรฐานทางวิชาการ พร้อมชี้ให้เห็นความสำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี การพัฒนาศักยภาพบรรณารักษ์ และความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนห้องสมุดสู่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้และนวัตกรรมในยุคดิจิทัล